

**СТАТТЯ-РЕЦЕНЗІЯ
НА ПІРУЧНИК «UKRAJINSKÝ YAZYK PRE SLOVÁKOV»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ (АВТОР МАРІЯ ЧИЖМАРОВА,
ОБСЯГ – 282 с.)**

У статті розглянуто зміст і структуру підручника Марії Чижмарової «Ukrajinský yazyk pre slovákov». Проаналізований підручник спрямований на допомогу викладачам української мови словацьким студентам.

Ключові слова: українська мова, підручник української мови, методика навчання української мови.

Сучасна соціокультурна ситуація у світі ставить високі вимоги до рівня освіченості, гуманістичної спрямованості особистості. Взаємовплив мови і культури не викликає сумніву, бо вони збагачують і синтезують один одного, сприяють формуванню і збереженню менталітету кожної нації. Згідно загальноєвропейських Рекомендацій Ради Європи метою вивчення будь-якої іноземної мови є вільне спілкування нею, тобто формування відповідної іншомовної комунікативної компетентності, що означає здатність користуватися мовою у різних мовленнєвих ситуаціях.

Вихід у світ нової книги, особливо підручника, завжди подія, і не лише для її автора, а й для учнів і учителів, студентів та викладачів. Так, поява видання «Ukrajinský yazyk pre slovákov» Марії Чижмарової робить новий крок до інтеграції наших культур через мову.

Новий підручник є джерелом навчання студентів-словаків, він містить лінгвістичний матеріал для практичного використання, що необхідно засвоїти. Не можна не погодитися зі словами автора, висловленими у передмові, що ця книга справді допоможе вивчити українську мову на високому рівні.

Підручник, написаний Марією Чижмаровою, покликаний сприяти кращому розвитку знань, а на їх базі формуванню міцних умінь і навичок з української мови.

Основне завдання навчальної книжки такого спрямування – підготовка студентів-іноземців до спілкування в життєво важливих, реальних ситуаціях.

Підручник має базовий характер, у ньому розміщено усі основні розділи сучасної української мови: Фонетика і Графіка, Орфографія і Орфоепія, Лексикологія і Фразеологія, Морфологія і Синтаксис. Акцент зроблено на вивченні граматики, а також необхідності виокремлення лексичного і граматичного матеріалу, який організовано на тематико-ситуативній основі. Структурно підручник складається з 21 параграфу, які

містять теоретичну і практичну частину. Кожний параграф має перелік основних понять; мовні одиниці детально аналізуються; теоретичні положення ілюструються яскравими переконливими прикладами із творів усної народної творчості, української класики і сучасної літератури.

У підручнику гармонійно поєднано теоретичний і практичний аспекти, що дає змогу краще засвоїти матеріал. Таке компонування матеріалу є вдалим поєднанням різнопланових елементів теорії та практики, що може бути успішно використано під час вивчення навчального курсу сучасної української мови. Теоретичні відомості викладено достатньо широко, логічно і доступно.

У розділі «Фонетика» описано звуковий склад (акустичний, артикуляційний, лінгвістичний, перцептивний аспекти звуків мовлення), класифікації звуків української мови.

Розділи «Лексикології» і «Фразеології» презентують сучасний стан мови. Однак хотілося б бачити поряд з цими розділами ще й розділ «Лексикографії», з метою знайомства з різними типами словників з української мови.

Основні положення граматичних розділів підручника базуються на традиційному структурно-семантичному принципі, що полягає у розгляді мовних одиниць у єдності їх форми і змісту. Структурно-семантичний принцип, відображає системну організацію мови і має особливо важливе значення для відбору мовленнєвого матеріалу та шляхів його засвоєння дітьми. Як відомо, мова – організована система, одиниці якої групують за рівнями – від найнижчого (фонемі) до найвищого (текст). Одиниці мови з'єднуються між собою трьома основними типами відношень:

– *синтагматичні* – зв'язки між одиницями одного рівня (звуками в слові, словами в реченні і тощо);

– *парадигматичні* – передбачають спеціальний розгляд одиниць одного рівня, наприклад, встановлення смислових відношень між лексичними одиницями (синоніми, антоніми), граматичними категоріями, формами слова та ін.; їх засвоєння вимагає спеціально організованого зіставлення, спостереження;

– *ієрархічні* – відображають підпорядкованість одиниць мови різних рівнів; їх засвоєння можливе на рівні зв'язних висловлювань (речень, текстів).

Необхідно відзначити як перевагу наявність у підручнику спеціальної рубрики: матеріалів з мовленнєвого розвитку студентів. Матеріали цієї рубрики розміщено у кожному параграфі, вони подаються дозовано (у відповідності до розділу, що вивчається), відповідно студент має можливість послідовно відпрацювати конкретні навички роботи під час вивчення конкретного розділу. Матеріал подано у єдиній системі. Важливі проблеми спілкування студентів порушено майже у кожному параграфі. Так, під час вивчення теми «Числівник» пропонуються діалоги:

«–Котра година?

– Скажіть, будь ласка, яка година?

– Друга».

«—Чи ви не скажете котра година?
— Десята».

«— О котрій годині зустрінемося?
— О третій» [с. 79].

Під час добору навчального матеріалу враховано умови, сфери, типи і форми текстів. До навчального матеріалу для закріплення мовленнєвих ситуацій різних типів та рівнів вміщено системи вправ з урахування початкового рівня підготовки студентів. Система вправ будується за педагогічними та методичними принципами. У результаті виконання таких вправ мають сформуватися такі знання:

— країнознавчі (історичні події, географічні дані, економічний розвиток, соціальні інститути, культура тощо);

— лінгвокраїнознавчі (володіння особливостями мовленнєвої і не мовленнєвої поведінки носіїв мови).

Аналізуючи зміст підручника, можна вважати абсолютно логічним і виправданим, що головну увагу автор приділяє розвитку і формуванню усім видам мовленнєвої діяльності: аудіюванню, говорінню, читанню і письму. Розгляду цих видів мовленнєвої діяльності присвячено багато вправ. Наприклад, вправи з такими завданнями:

— «Čítajte. Vypíšte podstatné mená 4. skloňovacieho typu»,

— «Pýtajte sa a odpovedajte»,

— «Čítajte. Rozprávajte o svojej mame» та ін.

Цілком задовольняє сучасні вимоги методичний апарат. З усіх тем підручник пропонує достатню кількість вправ. Усі вправи практично виправдані, спрямовані на розвиток різних мовних і мовленнєвих умінь і навичок. Вправи орієнтовані не тільки на репродуктивний, але і на продуктивний і творчий рівні. Наприклад, такі завдання:

— «Napište svoj denný program»,

— «Rozprávajte o svojej rodine»,

— «Porozprávajte o oblúbenom mieste vášho odpočinku» та ін.

Важливо відзначити, що як приклади використовуються уривки текстів з періодичних видань, Інтернет ресурсів, що дає змогу не лише урізноманітнити викладений матеріал, але й сприяє формуванню у студентів практичних умінь і навичок вивчати, аналізувати «живу» сучасну літературну українську мову.

Підручник підвищує мотивацію до вивчення студентами української мови, особливо через вправи. Наприклад, автор подає для аналізу такий діалог:

– *Привіт, Зузко! Твоя сестра сказала мені, що ти вивчаєш українську мову.*

– *Це правда, я навчаюся на першому курсі української філології у Пряшевському університеті.*

– *Як тобі дається українська мова?*

– *Українська мова дається мені легко, але треба багато вчитися [с. 102].*

Багато уваги авторка приділяє самостійній роботі студентів після виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу. Про що свідчать такі завдання:

— *«Rozprávajte o ukrajinskej tradične kuchyni»,*

— *«Text preložte do slovenčiny»,*

— *«Rozprávajte o velikánoch ukrajinského národa»* та ін.

Однією з вагомих переваг є наявність рубрики «Діалоги», що особливо важливо, тому що у наш час розвитку культурних зв'язків особливу роль відіграє процес міжособистісних комунікацій. Успішна діяльність будь-якого фахівця напряду залежить від його комунікативного потенціалу, вміння правильно оцінювати ситуації спілкування і добирати відповідні мовні засоби. Понад усе важлива культура спілкування, додержання норм українського мовного етикету. Тому вважаємо цю рубрику особливо актуальною.

Головними принципами відбору і методичної організації навчального матеріалу є комунікативність, системність і науковість. Принцип науковості можна назвати основним для цього видання, бо він містить усі основні розділи мовознавства, у відповідності з сучасними дослідженнями лінгвістів.

Робота над створенням підручника вимагала неабиякої композиційної майстерності від авторки. Вона мала так розташувати і подати матеріал, щоб студент усвідомив і засвоїв граматичні і мовленнєві теми. Підручник викладено у доступній формі, і він має оптимальний, як для такого виду видань, обсяг 282 сторінки (16,5 умовних друкованих аркушів). Цінним є звернення до системи спеціальних засобів розвивального навчання (ключові слова, опорні таблиці, зразки діалогів тощо).

Отже, праця Марії Чижмарової є вдалим поєднанням системності, науковості і практичного значення. В умовах домінування вивчення мовної теорії у відриві від живої мовленнєвої практики, рецензований підручник спрямовує студентів на вивчення мови у системі. Тому ще однією з переваг

підручника можна назвати його практичну орієнтацію. Знання теорії без практичного використання цих знань буде поверхневим і не стійким, але функціональність одержаної наукової інформації дає змогу засвоювати систему в дії.

Підручник розкриває авторське бачення проблеми розвитку мовної компетенції студентів-філологів, мета якої – формування особистості, що володіє глибокими знаннями у галузі сучасної української мови.

Загалом у добре продуманому та скомпонованому змісті підручника, на наш погляд, не вистачає списку використаних джерел, що значно б його покращило та дало змогу студентам поглибити одержані знання.

Новий підручник сприятиме оптимізації навчального процесу, не буде викликати труднощів під час використання у межах будь-якої інноваційної педагогічної технології.

З огляду на вище сказане, можна стверджувати, що автор поставлене завдання успішно виконала. Помічені недоліки та висловлені зауваження не знижують наукової та навчальної цінності рецензованого підручника, який, без сумніву, є результатом кропіткої та сумлінної праці автора, представляє собою самостійну та оригінальну працю й буде надзвичайно корисною під час вивчення словацькими студентами української мови.

Актуальність зазначеного підручника не викликає сумнівів, бо, як показує практика, на сучасному етапі іншомовні студенти відчують гостру необхідність у підручниках і навчальних посібниках нового покоління. Підручник – не тільки корисне і сучасне видання для студентів-філологів, але і для викладачів, аспірантів, учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Čižmárová Mária. Ukrajinský yazyk pre slovákov / Mária Čižmárová. – Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011. – Strán 282.

В статъе рассмотрено содержание и структуру учебника Марии Чижмаровой «Ukrajinský yazyk pre slovákov». Проанализированный учебник предназначен помочь преподавателям украинского языка в обучении словацких студентов.

Ключевые слова: украинський язык, учебник украинского языка, методика преподавания украинского языка.

This article discusses the content and structure of the textbook «Ukrajinský yazyk pre slovákov» of Čižmarova Maria. The parsed the textbook is designed to help teachers of Ukrainian language Slovak students.

Key words: the Ukrainian language, the textbook Ukrainian language, teaching of the Ukrainian language.